

Graeca legantur. Bazyliki i dawne scholia jako narzędzie interpretacji źródeł justyniańskich

Celem projektu jest opracowanie spójnej i przekonującej metody interpretacji tekstów kompilacji cesarza Justyniana poprzez odwołanie się do fragmentów ważnego pomnika prawa bizantyńskiego, Bazylik, którym towarzyszą komentarze określane jako tzw. scholia. Monumentalne dzieło ustawodawcze Justyniana (Instytucje, Digesta, Kodeks, a także Nowele) stanowi niewątpliwie punkt odniesienia dla całej europejskiej tradycji prawnej. Ale w praktyce przedsięwzięcie Justyniana było raczej dziełem anachronicznego romantyzmu. Teksty kompilacji justyniańskiej zostały napisane w języku łacińskim, podczas gdy zdecydowana większość mieszkańców Cesarstwa Wschodniego posługiwała się językiem greckim. Zrozumienie i zastosowanie nowego zbioru prawa musiało być wyzwaniem językowym, również dla aspirujących studentów prawa.

Nauczyciele prawa w Bizancjum (antecessores) w czasie wykładów najpierw przedstawiali studentom swobodną parafrazę justyniańskich tekstów prawnych na język grecki, po czym komentowali te teksty – również w języku greckim. Fragmenty greckich parafraz zostały zebrane w IX w. po Chr. w formie nowego pomnika prawa: Bazylik. Następnie od połowy X wieku po Chrystusie do tekstu Bazylik zaczęto dołączać komentarze (scholia). Szczególne znaczenie mają tzw. stare scholia, które powstały w drugiej połowie VI i na początku VII wieku po Chrystusie, czyli za panowania Justyniana i jego bezpośrednich następców. Dokładna i systematyczna analiza starych scholiów i tekstów Bazylik może rzucić nowe światło na interpretację tekstów kompilacji justyniańskiej. Analiza starych scholii pozwoli zatem odkryć bliższy kontekst wypowiedzi jurystów klasycznych i cesarzy rzymskich, a nawet znaleźć dodatkowe informacje na temat źródeł klasycznego prawa rzymskiego, które nie zostały przekazane w kanonicznej wersji kompilacji Justyniana.

W przeszłości impulsem do rozwoju nauki prawa rzymskiego było zawsze solidne studium źródeł oparte na rzetelnej metodologii. Zdaje się zaś, że do tej pory w polskiej nauce prawa rzymskiego niewiele uwagi poświęcano zagadnieniom metodologii badań źródłowych. Świadczy o tym chociażby fakt, że fundamentalny dla krytyki źródłowej problem interpolacji i interpolacjonizmu został w polskiej nauce niemal pominięty. Osiągnięcie celów niniejszego projektu pozwoli zatem nie tylko na znaczne poszerzenie bazy źródłowej dla studiów nad prawem rzymskim, ale także na wypracowanie nowego rodzaju metodologii, przydatnej w kolejnych przedsięwzięciach badawczych.